

Czym jest dochód minimalny?

"Dochód minimalny" to termin używany zazwyczaj na określenie płatności dokonywanych przez państwo w celu zapewnienia „buforu bezpieczeństwa” osobom, które nie mogą pracować lub nie mają dostępu do godziwej pracy. Ten „dochód ostatniej szansy” albo zapomoga społeczna jest prawem socjalnym i jedną z podstaw państwa opiekuńczego, a także niezbędną bazą do zagwarantowania wszystkim prawa do godnego życia. W większości krajów Unii Europejskiej (z wyjątkiem Węgier, Włoch i Grecji) oraz w krajach EFTA (z wyjątkiem Norwegii) już istnieją takie krajowe systemy.

Chociaż, w zależności od kraju, cechy systemu minimalnego dochodu są zróżnicowane, jedno jest pewne, funkcjonujące obecnie systemy „minimalnego dochodu” są niewystarczające do wyciągania ludzi z ubóstwa, nie odpowiadają rzeczywistym potrzebom obywateli ani nie umożliwiają im uczestniczenia w społecznościach oraz społeczeństwa na równych zasadach. Co więcej, system minimalnego dochodu musi zmierzyć się z wieloma zagrożeniami: wzrastające ceny powodują spadek siły nabywczej, polityka aktywnego rynku pracy powiększa kryteria przyznawania świadczeń; ludzie z minimalnym dochodem są coraz częściej określani jako leniwi i piętnowani za pobieranie świadczeń.

Prawo do adekwatnego dochodu minimalnego jest zatem kluczowym żądaniem ruchu na rzecz walki z ubóstwem: by zapewnić odpowiedni i godny poziom życia dla wszystkich. Obecna debata skoncentrowana jest na sposobie w jaki standard minimalnego dochodu może być opracowany i zrealizowany na terenie całej Unii Europejskiej.

Dlaczego adekwatność jest ważna?

Istnieją mocne argumenty, potwierdzające konieczność systemów minimalnego dochodu na wysokim poziomie:

- Systemy minimalnego dochodu będą kluczowymi instrumentami zapobiegającymi ubóstwu i wykluczeniu społecznemu tak długo, jak ich poziom będzie wystarczający do wyciągnięcia ludzi z ubóstwa.
- Umożliwiają bezbronnym ludziom długoterminowe poczucie bezpieczeństwa, konieczne by

wytrwać na ścieżce ku podjęciu zatrudnienia; zwiększają partycypację społeczną oraz inne sposoby integracji.

- Zapewniają integrację społeczną osób, dla których zatrudnienie nie jest możliwym rozwiązaniem, albo z powodu niepełnosprawności, długotrwałej choroby lub problemów ze zdrowiem psychicznym, z powodu wieku bądź obowiązków rodzinnych albo też z powodu braku dostępu do jakościowej pracy.
- Są motorem dla uczciwej płacy, jeżeli poziom płac w odpowiedni sposób jest zhierarchizowany z przyzwoitym poziomem minimalnego dochodu.
- Państwa członkowskie już uzgodniły, by na poziomie unijnym lub międzynarodowym zapewnić adekwatność dochodów, ale poziom implementacji tych zobowiązań jest niewielki.
- Przede wszystkim stanowią one solidną podstawę socjalnej spójności społeczeństwa, opartego na zasadach solidarności.
- W dobie obecnego kryzysu gospodarczego, nie tylko zapobiegają cierpieniom osób bez pracy, lecz także zapewniają istotny dla pobudzenia gospodarki poziom wydatków konsumpcyjnych.

Dlaczego właśnie teraz przewodnik po adekwatności minimalnego dochodu?

Od 1992 r. Państwa Członkowskie są publicznie zobowiązane do zapewniania minimalnego dochodu odpowiadającego poziomowi godnego życia. W grudniu 2008 roku, unijne Ministerstwo Spraw Społecznych i Zatrudnienia zatwierdziło rekomendacje Komisji do „kontynuowania aktywnej integracji osób najbardziej wyłączonej z rynku pracy”, która zawierała:

1. wsparcie dla zapewniania odpowiedniego poziomu dochodów
2. nawiązywała do sytuacji rynku pracy
3. dostęp do usług, w szczególności socjalnych

EAPN walczy o konkretną realizację tych zobowiązań. W roku 2009 Komisja przeprowadziła liczne działania dla dalszej realizacji Rekomendacji. Włączając w nie badania nad kwestią

minimalnego dochodu w UE, opracowane przez unijną sieć krajowych ekspertów do spraw Społecznego Włączenia, a opublikowane w październiku 2009 r. Krajowi eksperci zostali poproszeni o ocenę krajowych systemów minimalnego dochodu, w odniesieniu do ich zakresu, adekwatności i skuteczności oraz ich roli w zintegrowanej strategii Aktywnego Włączenia. Analizy niniejszego raportu są zbliżone do stanowiska EAPN, więc zdecydowanie popieramy wnioski i rekomendacje zawarte w tym raporcie.

EAPN wyraża nadzieję, że raport ten będzie narzędziem do walki o dalsze postępy w opracowywaniu standardów minimalnego dochodu na szczeblu unijnym, za pośrednictwem Unijnej Społecznej Metody Otwartej Koordynacji.

Na zakończenie, Unia Europejska - w projekcie ożywienia gospodarczego - naciska Rządy do uznawania w kontekście kryzysu gospodarczego, podwójnej roli ochrony socjalnej w łagodzeniu społecznych skutków i zapewnianiu dźwigni do zwiększania popytu konsumentów. To oznacza to, że systemy minimalnego dochodu są obecnie przedmiotem ponownego zainteresowania decydentów politycznych. Z okazji Wiosennego Szczytu Rady Europejskiej w roku 2009, Państwa Członkowskie uzgodniły, że "kluczowe dla odzyskiwania i wzmacniania zaufania społecznego oraz utorowania drogi do poprawy jest oparcie się na solidarności społecznej i dostępnych systemach pomocy socjalnej"

Dzisiaj w Unii Europejskiej, ubóstwo bezpośrednio dotyka co najmniej 84.000.000 osób. Zawirowania gospodarcze powodują wzrost bezrobocia i zwiększenie liczby osób zagrożonych ubóstwem. Systemy minimalnego dochodu, które będą ustanowione powyżej progu ubóstwa, a na poziomie pozwalającym na godne życie, będą w znacznym stopniu wpływać na wielu ludzi zagrożonych ubóstwem. Najwyższy czas by zagwarantować, że systemy minimalnego dochodu będą określone we wszystkich państwach członkowskich, na poziomie umożliwiającym ludziom godne życie i pełną partycypację społeczną.

Dalej w przewodniku znajduje się definicja pojęcia minimalnego dochodu; od niej zaś wyprowadzone zostały kolejne rozdziały. Pierwszy dotyczy zasady adekwatności, sposobu jej określania, wyliczania i znaczenia dla poruszanego problemu. Następnie przewodnik opisuje obecny poziom minimalnych dochodów odnosząc go do ich rzeczywistej adekwatności dla

osób dotkniętych ubóstwem. Dalej przedstawia silne i słabe strony przytoczonych dobrych praktyk, a także rozważania na temat przyszłości systemu adekwatności w kształtowaniu polityki oraz jej ewentualnego uwzględniania w zapisach reform systemów zabezpieczenia społecznego.

Tłumaczenie przygotowane na podstawie dokumentu EAPN:

<http://www.eapn.eu/images/stories/docs/EAPN-position-papers-and-reports/adequacyexplainer-2010-en-web.pdf>